

Interès nacional de la llengua

PERE ORTÍS

Ara que enraonava amb la Rigoberta Menchú tenia la sensació que em trobava davant d'un Prat de la Riba: per la importància que ella atorgava a la nació i per les frases que adesiara amollava sobre l'interès que té la llengua del poble de cara a la recuperació de la identitat o de la personalitat ètnica perduda. Frases que semblaven tretes del recull del butlletí *Migjorn*, que el senyor Eugeni Reig edita cada dia, perquè vindiquen la importància decisiva de la parla d'un poble per a la seva recuperació nacional, frases, com si fossin vistes amb un prisma que descompon els diversos sentits del fet lingüístic, que exposen els aspectes de la importància de la llengua i de la necessitat de la seva recuperació. L'any passat vaig visitar una oficina a Antigua (Guatemala) que coordina l'activitat duta a terme al país per tal de revifar les llengües aborígens. Vaig poder comprovar que hi treballaven a fons i assíduament. Tenen una tasca immensa a fer; particularitat que els fa molt semblants a nosaltres.

I és que el territori guatemalenc és un veritable mosaic de llengües i, com que cada parla fa una ètnia, és un mosaic d'ètnies, de nacions. Les quals tenen tot el dret a subsistir i a refer-se de l'esbatussada que els ha clavat l'afamegat nacionalisme i de l'anorreament a què les ha enfonsades. Ara els indígenes en són conscients, d'això, i malden per agrupar-se, per mentalitzar-se contra el que els han ensenyat, contra el que els han fet creure; tracten de fer-se forts i que tots els nadius formin consciència del que els han pres i tenen dret a recuperar, com a fills legítims que són de la terra. Volen arribar a organitzar-se políticament. Per ser exponent de tot plegat, per ser-ne capdavantera, però no de paraula, sinó de fets, Rigoberta Menchú fou distingida amb el Premi Nobel de la Pau en 1992. Per lluitar per la justícia i la pau entre els seus i sobre els seus.

I a fe que els nadius ho necessiten, això. Algú que agafi per la mà i els instrueixi respecte a qui són, d'on vénen, com han estat trepitjats per forasters, militars i oligarques, i on han d'anar. Tenint en compte que la conquesta i la colònia no creà mai escoles per a ells ni per a llurs fills. Perquè no s'instruïssin i es despertessin, i finalment s'adonessin que emmordassats que els tenien els «amos». D'escoles, prou que n'hi havia, però eren exclusives per als fills dels criolls i per als dels benestants.

I dic que la tasca és immensa perquè Guatemala ha estat, és un camp acolorit amb les diferents matisacions de les prades que fan les llengües de cada ètnia que s'hi estén, com una vall marcada pels diferents conreus, el nombre exacte de les quals fóra difícil de precisar, creuria. Jo així, sobre la marxa, en puc citar algunes per haver-les vistes en individus o en àmbits més generals, en un o altre país llatinoamericà. A Hondures pràcticament tinc visitat tot el país i hi he trobat hicacs, potser l'ètnia més nombrosa, xortís, texiguats, mísquits, paies, lenques i, a la Muntanya de la Flor, una muntanya que es troba a l'interior del país i on s'ha concentrat molta vida indígena, principalment els tolupans, segons vàrem dir, molt aïllada de la civilització ambiental, gent encara primitiva, que bé han conservat el seu llenguatge, i entre els quals els mestissos són més pocs. Al Salvador, pipils, pocomams, lenques. A Guatemala, els més destacats i potser també més nombrosos són els quitxés, els catxiuells, entre aquestes altres ètnies esmentades, que totes, poc o molt, hi són. Les quals podrien ser subdivisions dels nàhuatl, una tribu mexicana que es desprengué dels asteques i féu cap al territori dels maies quan aquests ja estaven en franca decadència, devers el segle IX de l'era cristiana. El territori dels maies fou la península del Iucatan, el sud de Mèxic, tot Guatemala, el Salvador i tot Hondures. A Nicaragua és distingí Nicaraó, el

cap de tribu que li donà el nom, però ja no eren maies. No podia deixar de fer aquestes enumeracions. El nàhuatl fóra el llenguatge que ha sobreviscut com a capdavanter, o com a més general, i bàsic, que a cada indret es matisa de l'argot local.

Jo pensava que a Catalunya necessitem dones catalanes amb el tremp i l'amor a casa seva com els de la Rigoberta Menchú. Ai, la dona catalana com es deixà rentar el cervell pel *Movimiento* i com, en molts tristíssims casos, i molt honorables excepcions, ha fet mal a Catalunya amb el seu positiu rancor contra la pàtria i l'odi contra la llengua que li parlà sa mare! Ja dic, en molts tristíssims casos, però no en tots, i en aquells rifada, sí, pel *Movimiento* que li configurava allò seu com a pecat, valent-se del cristianisme de la dona catalana, del qual el *Movimiento* tant es valgué per a enfonsar Catalunya. L'obra de la dona és indispensable en el redreçament d'un poble i en la recuperació de la seva llengua, i hi és definitiva. Diria que més que la de l'home. Ara, doncs, esperem dones valentes i ben mentalitzades, i instructores, com Rigoberta Menchú, que no para mai i sempre volta pels llogarrets despertant i organitzant els seus compatriotes, tan crèduls i senzills.

Ara podem contemplar, amb alegria i esperança, com la dona catalana ha clavat embranzida endins de casa seva, descobrint la seva Catalunya, estimant-la i donant el seu esforç per fer-la lliure. Amb l'entesa a què han arribat el president Mas i el dirigent d'Esquerra Republicana, senyor Oriol Junqueras, la millor ventura que ha caigut sobre nosaltres és aquesta de la dona catalana finalment esdevinguda catalana i conscient d'on ha d'empènyer els seus fills i els seus veïns. ♦

